

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) กล่าวถึงการอาชีวศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาและผลิตกำลังคน โดยเน้นการผลิตที่สนองความต้องการของตลาดแรงงาน และขยายปริมาณการผลิตในสาขาวิชาที่ขาดแคลนให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น และเน้นให้มีการร่วมมือของภาคเอกชน ในการผลิตกำลังคนประเภทช่างฝีมือ ทั้งยังกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) โดยเฉพาะในแผนงานการพัฒนาสติปัญญา ทักษะฝีมือ และการมีงานทำ ได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของกำลังแรงงานให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้บุคคลเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ที่สูงขึ้น และประสานความร่วมมือกับเอกชน

เห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กล่าวมานี้ต่างก็ให้ความสำคัญในการผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพในสาขาวิชาชีพ และในสาขาที่ขาดแคลน สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เน้นการพัฒนาบุคคลให้มีอาชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษานั้นมีหน่วยงานรับผิดชอบ ดำเนินการหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมอาชีวศึกษา ฯลฯ ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีการผลิตกำลังคนตามสาขาอาชีพที่ แตกต่างกันไป กรมอาชีวศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตกำลังคนในระดับช่างกึ่งฝีมือช่างฝีมือ และช่างเทคนิคให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระ โดยการจัดการศึกษาและฝึกอบรมใน 5 ประเภทวิชาหลัก คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการประมง พาณิชยกรรม คหกรรมศาสตร์ และศิลปหัตถกรรม ในการจัดการศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษามีทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งวิชาชีพเหล่านี้มีการจัดการ

เรียนการสอนในหลักสูตรระดับต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) (กรมอาชีวศึกษา, 2541: 3-4)

ในการจัดการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญก็คือสนองความต้องการของสถานประกอบการ ดังนั้นกรมอาชีวศึกษาจึงได้จัดทำหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2538 โดยการแบ่งการจัดการศึกษาเป็นระบบปกติ และระบบทวิภาคี ทั้งนี้มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้ทันกับเหตุการณ์ต่างๆ ทางเทคโนโลยี และสนองความต้องการของสถานประกอบการ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกระบบและวิธีการเรียนได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพ ความสนใจและโอกาสของผู้เรียนเอง ส่งเสริมประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรร่วมระหว่างสถาบัน หน่วยงานและองค์การต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่น และชุมชน ทั้งนี้เพื่อผลิตกำลังคนระดับช่างฝีมือที่มีความรู้ ความชำนาญในทักษะวิชาชีพให้มีคุณธรรม วินัย เจตคติ บุคลิกภาพ และเป็นผู้มีปัญญาที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนเข้าร่วมร่างหลักสูตรด้วย (กรมอาชีวศึกษา, 2538: 17)

อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี Duai Vocational Training หรือระบบโรงเรียน-โรงงาน เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2527 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมอาชีวศึกษาดำเนินการทดลองฝึกช่างชำนาญงานประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม สาขาวิชาช่างซ่อมบำรุงโรงงานอุตสาหกรรมที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทย-อนุสรณ์ ตามโครงการความร่วมมือระหว่างกรมอาชีวศึกษากับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสถานประกอบการ โดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการตามความต้องการของสถานประกอบการ เพื่อฝึกผู้เรียนที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ให้เป็นช่างฝีมือผู้มีความชำนาญงาน ลักษณะของการเรียนจะเรียนภาคทฤษฎีที่สถานศึกษาสัปดาห์ละ 1-2 วัน และฝึกอาชีพที่สถานประกอบการสัปดาห์ละ 3-4 วัน ตลอดระยะเวลา 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตรผู้ชำนาญงาน แต่ปัจจุบันตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 ผู้ที่สำเร็จการศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศเปิดรับนักเรียนระบบนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 เป็นต้นมา (วิทยาลัยเทคนิคระยอง, 2538: 3-4)

ปัจจุบันกรมอาชีวศึกษามีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา จัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและศักยภาพของสถานศึกษา ซึ่งในปีการศึกษา 2540 มีจำนวนผู้เรียนสังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค จำนวน 1,451 คน กองวิทยาลัย

อาชีวศึกษา จำนวน 3,673 คน กองการศึกษาอาชีพ จำนวน 760 คน กองวิทยาลัยเกษตรกรรม จำนวน 102 คน รวมมีผู้เรียนทั้งหมด 19,116 คน (กรมอาชีวศึกษา, 2541: 79) และในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้มีการวางแผนพัฒนาพื้นที่เพื่อประกอบธุรกิจด้านอุตสาหกรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมและได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากภาครัฐบาล (ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง, ม.ป.ป.: 8-9) เนื่องจากเป็นเขตอุตสาหกรรม ทำให้มีศักยภาพและความเหมาะสมในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพราะมีสถานประกอบการเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรศักดิ์ ฐนทอง (2539: บทคัดย่อ) ว่าการที่จะจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์การเป็นจำนวนมาก และมีจำนวนเพียงพอ

ในปีการศึกษา 2541 ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีแยกตามสาขาวิชาต่างๆ ในสถานศึกษาที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา ดังต่อไปนี้

สถานศึกษา	ชย.	ชก.	ชช.	ชฟ.	ชอ.	คก.	พณ.	กษ.	รวม
วิทยาลัยเทคนิค	160	160	120	120	40	40	80	-	680
วิทยาลัยอาชีวศึกษา	-	-	-	-	-	-	40	200	140
วิทยาลัยสารพัดช่าง	20	-	20	20	-	-	20	-	80
วิทยาลัยการอาชีพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี	-	-	-	-	-	-	-	-	-

แผนการรับนักเรียน นักศึกษา ปีการศึกษา 2541 ของกรมอาชีวศึกษา

หมายเหตุ	ชย.	หมายถึง	สาขาวิชาช่างยนต์
	ชก.	หมายถึง	สาขาวิชาช่างกลโรงงาน
	ชช.	หมายถึง	สาขาวิชาช่างเชื่อมโลหะ
	ชฟ.	หมายถึง	สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง
	ชอ.	หมายถึง	สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์
	คก.	หมายถึง	สาขาวิชาคหกรรม
	พณ.	หมายถึง	สาขาวิชาพาณิชยกรรม
	กษ.	หมายถึง	สาขาวิชาเกษตรกรรม

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจะเปิดสอนในหลายสาขาวิชา และมีเปิดสอนในสถานศึกษาประเภทต่าง ๆ สถานศึกษาที่เปิดสอนในหลายสาขาวิชาและมีจำนวนนักศึกษามากกว่าสถานศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ สถานศึกษาของกองวิทยาลัยเทคนิค ทั้งนี้เนื่องจากกองวิทยาลัยเทคนิคมีความพร้อม และศักยภาพในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมากกว่าสถานศึกษาของกองวิทยาลัยอื่น ๆ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เพื่อจะได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยมีขอบเขตดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และหัวหน้าแผนกวิชาของสถานศึกษา ผู้บริหารหรือผู้จัดการ และผู้ควบคุมการฝึกของสถานประกอบการที่ร่วมกันจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ในปีการศึกษา 2541
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยปรับจากขั้นตอนการดำเนินงานของการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นกรอบการวิจัย

ขั้นเตรียมการ

1. จัดทำโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
2. วางแผนการปฏิบัติงาน

3. การประชาสัมพันธ์การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ชั้นดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
2. ประชุมชี้แจงขั้นตอนการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
3. รับสมัคร และการคัดเลือก
4. แต่งตั้งอาจารย์นิเทศก์ และครูฝึก
5. ประชุมสัมมนาอาจารย์นิเทศก์ และครูฝึก
6. ปฐมนิเทศนักเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
7. ขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียน การทำสัญญาการฝึกอาชีพ
และลงทะเบียนเรียนตามแผนการเรียน

ชั้นนิเทศและติดตามผล

1. การนิเทศการเรียนการสอน
2. การติดตามผล

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมที่สถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา และสถานประกอบการ ที่ร่วมกันจัดหลักสูตร อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกได้จัดทำขึ้นเพื่อปฏิบัติ ในการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2. หลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2538 ที่ต้องเรียนภาคทฤษฎีและปฏิบัติเบื้องต้นในสถานศึกษา และฝึก อาชีพในสถานประกอบการ

3. สถานศึกษา หมายถึง วิทยาลัยเทคนิคที่สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรม อาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคจุฬารัตน์ (ลาดขวาง) วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ และวิทยาลัยเทคนิคระยอง

4. สถานประกอบการ หมายถึง โรงงานอุตสาหกรรม ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท หรือห้างร้านที่ร่วมดำเนินการการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีร่วมกับสถานศึกษา สังกัดกอง วิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

5. เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่ได้มีการวางแผนพัฒนาเพื่อประกอบธุรกิจด้านอุตสาหกรรม ใน 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง
6. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ ของสถานศึกษาที่สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
7. ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาที่สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
8. หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง อาจารย์ผู้ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ในการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคจุฬาภรณ์(ลาดขวาง) วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ และ วิทยาลัยเทคนิคระยอง
9. หัวหน้าแผนกวิชา หมายถึง อาจารย์ผู้ทำหน้าที่ควบคุม ดูแลภายในแผนกวิชา และประสานงานระหว่างแผนกวิชา กับฝ่ายบริหารของวิทยาลัยเทคนิคจุฬาภรณ์ วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ และวิทยาลัยเทคนิคระยอง
10. ผู้บริหารสถานประกอบการ หมายถึง ผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบในกิจการโรงงานอุตสาหกรรม ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท หรือห้างร้านที่รับนักเรียนเข้าฝึกภาคปฏิบัติการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาที่สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
11. ผู้ควบคุมการฝึก หมายถึง พนักงานในสถานประกอบการที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารของสถานประกอบการให้รับผิดชอบดูแลการฝึกอาชีพให้กับผู้เรียนในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และทำหน้าที่ประสานงานกับสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ในปีการศึกษา 2541
12. การฝึกอาชีพ หมายถึง การฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการของนักเรียนหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เกี่ยวกับสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย